

РОЗВИТОК УМІНЬ АРГУМЕНТОВАНОГО МОВЛЕННЯ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ З ЕКОНОМІКИ НА ЗАНЯТТІ З ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

Ципіна Д.С., кандидат педагогічних наук (м. Харків)

Сучасне суспільно-політичне та економічне життя в Україні характеризується поживанням дискусій, полеміки, що, в свою чергу, викликає підвищення зацікавленості у дослідженні проблеми розвитку вміння аргументованого мовлення у майбутніх фахівців з економіки. Таке вміння є необхідною умовою повного залучення до майбутньої професійної діяльності, включаючи контакти в міжнародній економічній сфері.

На сьогодні проблему розвитку аргументованого висловлювання досліджено в наукових працях Гайсиної А.Я., Костюк С.В., Ревенко О.А. та ін. Разом з тим місце та функціональні особливості аргументації мовлення майбутніх економістів потребують більш чіткого визначення.

З позицій комунікативного аспекту аргументація є процесом передавання, витлумачення та навіювання реципієнтові інформації, зафіксованої в тезисі особи-аргументатора. Так, вчені Кнудсон Р. та Кун Д. досліджують процес аргументації в монологічній площині з переносом на структуру аргументації схеми індивідуальної діяльності суб'єкт-об'єкт. За твердженням учених Гайсиної А.Я., Костюк С.В., Рум'янцевої Т.А. вирішення проблеми аргументування залежить від структури аргументованого спілкування по відношенню до його активних учасників. Ділове спілкування потребує від майбутніх економістів вміння аргументовано висловлювати свою позицію під час публічних виступів, перед колегами, підлеглими, керівництвом, а також під час колективного спілкування: в процесі дискусійних обговорень, прийняття колективних рішень, нарад тощо.

Доцільним в процесі розвитку вміння аргументованого спілкування майбутніх фахівців з економіки є залучення засобів іноземної мови. Процес навчання аргументуванню засобами іноземної мови є складним за своєю

сутністю. Педагогічний досвід викладання у вищій школі свідчить, що задля формулювання аргументованого висловлювання студентам потрібно докласти багато зусиль. Під час публічного виступу вони можуть зіткнутися як з лінгвістичними, так і психологічними утрудненнями: недостатнє вміння структурувати мовлення, чітко формулювати ідеї, спонтанно відбирати необхідні мовні засоби, відчуття скутості, почуття невпевненості тощо. Причинами цього є обмежені часові можливості навчання, особистісні характеристики студентів, недостатні мовленнєвий досвід і зацікавленість.

Нейтралізувати ці причини можливо за рахунок активізації навчання іноземній мові. Науковець Р.П.Мільруд констатує, що аргументоване висловлювання є більш складним, невимушеним та організованим видом мовлення й тому потребує спеціального мовленнєвого виховання.

З метою формування вміння аргументованого висловлювання доцільним є використання мовленнєвих вправ, що забезпечують мотивовану ініціативність, спрямовану на вирішення певної мовленнєво-мисленнєвої задачі. Це можуть бути вправи із смисловими опорами, допоміжними у побудові мовленнєвого висловлювання за допомогою їх зв'язку із мовленнєвим досвідом: опора на формальні ознаки (заголовок, ключові слова, план); опора на джерела інформації (текст, схема, малюнок, фото, фільм). За допомогою опор можна видозмінювати або доповнювати висловлювання, наприклад, відтворити висловлювання зі зміною початку й кінця; скласти по ключових словах/ плану розповідь; визначити й обґрунтувати тему розповіді; виокремити змістові частини тексту та обрати заголовок до кожної з них; перебудувати діалог у монологічне мовлення.

Крім цього, розвиткові аргументованого висловлювання сприятиме виконання вправ, відмінними ознаками яких є наявність мовленнєвої стратегії й тактики мовця. Перша спрямованість знаходить вираження у тому, що у мовця є надзадача, якої він дотримується під час мовлення. При цьому кожна складова фраза виконує певні тактичні задачі.

З метою розвитку у студентів вміння аргументування на заняттях з

іноземної мови також доцільним є використання текстів професійної тематики, алгоритм роботи з якими охоплює передтекстовий, текстовий та післятекстовий етапи. Наведемо приклад вправ на матеріалі тексту.

Етап 1. Передтекстовий (рецептивний)

Вправа 1. Before reading the text, suggest your answers to the following questions:

Надання питань перед безпосереднім читанням тексту створює навчально-мовленнєву ситуацію, а також мотивує висловлювання студентів. У своїх відповідях вони мають поєднувати 2-3 фрази у надфразову єдність.

Етап 2. Текстовий (репродуктивний)

Вправа 2. Read the text.

Вправа 3. Find the sentences which express the main idea. Underline them.

Опрацювання тексту з метою визначення ключових ідей є допоміжним для створення опори, яку у подальшому будуть використовувати студенти під час висловлювань.

3. Післятекстовий етап (продуктивний)

Вправа 4. Give your arguments for and against using the ideas in the chart.

Ця вправа передбачає обов'язкове збільшення обсягу висловлювання і характеризується новими логічними задачами. Для надання своїх відповідей студенти використовують за необхідністю аргументи з тексту, включають елементи міркування та більш повної аргументації.

Вправа 5. Compare different points of view and give your arguments.

У представленій вправі студенти мають порівняти різні точки зору з певного дискусійного питання, а також надати аргументи/ контраргументи, використовуючи смислові зразки.

Викладацький досвід свідчить про те, що студенти інколи зазнають утруднень перед ситуацією, коли необхідно висловити групі свою точку зору, їм зручніше це робити під час неформалізованого та неформатного обговорення. Засобом подолання цієї проблеми є формалізація дискусії, тобто її переведення у

дебати. Вони являють собою формалізоване обговорення, яке будується на основі заздалегідь підготовлених виступів учасників-представників двох або більше команд-суперників. Оскільки ця форма занять передбачає окрім підготовлених монологічних виступів також спонтанне мовлення (наприклад, раунд перехресних питань), ефективність їх проведення залежить від рівня мовної підготовки студентської групи. З огляду на це, вважаємо за доцільне залучення до участі в дебатах майбутніх фахівців з рівнем не нижче В1 згідно з Загальноєвропейськими Рекомендаціями з мовної освіти. Розподіл учасників по командах може відбуватися за такими принципами: створення команд викладачем або самостійний розподіл ролей з боку студентів за взаємною домовленістю. Ефективність дебатної форми проведення занять з іноземної мови можна підвищити за умови використання таких навчальних методів, як «мозковий штурм», асоціограми, картки пам'яті тощо. В умовах обмеженого часу продуктивними є також експрес-дебати або міні-дебати «один на один», коли по кожній міні-проблемі заслуховуються пара конкуруючих спікерів (по 2 хвилини кожний) та їх питання один до одного.

Використання дебатів як форми розвитку аргументативних умінь сприяє засвоєнню мовних кліше, необхідних для публічних виступів, наприклад: *we suppose, we suggest, we wonder, we must confess, we believe; the thing is; the fact is; in our/my opinion; we appreciate, thank you for the questions, thank you for your attention* та інші. В процесі дебатів у майбутніх фахівців формується уявлення про структурні та сюжетні схеми мовлення, необхідних для складання плану майбутніх публічних виступів, наприклад, план мовлення першого промовця: *привітання аудиторії – презентація команди – обґрунтування актуальності теми – визначення дефініцій теми – висунання тези – аргументація – висновок – слова вдячності за увагу.*

У даній роботі було розглянуто процес формування уміння аргументованого мовлення майбутніх економістів засобами іноземної мови. Засвідчено, що з метою ефективного навчання аргументованому дискурсу потрібно дотримуватись чіткої

послідовності методичних дій, необхідних для успішного оволодіння даним видом мовленнєвої діяльності. Виконання відповідних мовленнєвих вправ на занятті з іноземної мови сприятиме підвищенню мотивації та пізнавальної активності студентів.

ВИРАЖЕННЯ НЕГАТИВНИХ ЕМОЦІЙ В СУЧАСНІЙ АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ

Черниш Л.М.

З давніх-давен вчених цікавить багато питань, пов'язаних з емоціями: їх роль в пізнанні світу, місце в лексичному значенні слова, статус з позиції фізіології, психології, філософії, лінгвістики та інших наук їх співвідношення з істиною (чи здатна мова емоцій говорити істину?) , з інтелектуальним і раціональним, оціночним і експресивним і іншими. Для лінгвістики найбільший інтерес представляє проблема семантичної інтерпретації і категоризації емоцій.

Емоції-такі явища, щодо яких до сих пір ведуться наукові суперечки. Існує ряд наукових теорій де по-різному трактують механізми виникнення і сутність емоцій.

Емоції людини робляться відчутними завдяки слову. Слово може не тільки висловлювати емоцію, а й саме бути емоційним фактором, тобто викликати емоцію. Оскільки емоції можуть бути предметом оцінки, отже їх можна описати словами.

Великі суперечки у вчених викликає факт співвідношень емоцій і оцінок їх ролі у вираженні експресивної функції мови. Спроби описати емотивно забарвлене значення як «класичне» засіб вираження експресивної функції мови були зроблені практично одночасно Т.А. Графовой, Н.А. Лук'яновою, Т.А. Трипільською, В.Н. Телія та ін.